

Я. С. ЛУКАЦЬКА,

*аспірант кафедри інноваційних технологій з педагогіки, психології та соціальної роботи Університету імені Альфреда Нобеля (м. Дніпро),
викладач кафедри філології Дніпровського державного аграрно-економічного університету (м. Дніпро)*

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

В статті розглянуто особливості навчання іноземних студентів у закладах вищої освіти України, що є актуальним питанням на сьогодні через зростання міжнародної мобільності студентів після підписання Україною Болонської декларації. Автором представлено проблеми, що виникають у викладачів у роботі з іноземними студентами, а саме проблеми психологічної і фізіологічної адаптації, академічної адаптації, особливості міжкультурної комунікації, методичні та методологічні аспекти роботи викладачів. Проаналізовано попередні дослідження цього питання вітчизняними і зарубіжними вченими та визначено шляхи вирішення проблем. Викладачі мають приділяти увагу допомозі студентам в адаптації до перебування в країні, в подоланні психологічних та фізіологічних труднощів, як під час навчального процесу, так і залучаючи виховну роботу, в здійсненні академічної адаптації, залучаючи роботу на підготовчому відділенні, адаптуючи навчальний матеріал до роботи з різними категоріями іноземних студентів; значну роль в цьому питанні відіграє вдосконалення викладання української мови як іноземної, приділення уваги історичним і культурологічним аспектам у викладанні цього предмету, в адаптації навчального матеріалу до потреб іноземних студентів; важливо приділяти увагу аспектам міжкультурної комунікації як процесу взаємозв'язку та взаємодії представників різних культур, що вимагає значного розвитку етнополітичного усвідомлення, толерантне ставлення до іншої культури, до національних звичаїв, традицій; не останнім є методичні та методологічні особливості роботи з іноземними студентами, що вимагають від викладача додаткової методичної, організаційної роботи, необхідності вільного володіння іноземними мовами, неперервній самоосвіті та підвищенні кваліфікації. Все вищезазначені аспекти сприяють полегшенню періоду адаптації, роблять заняття більш ефективними, що допомагає підвищенню якості процесу навчання, в результаті чого відбувається покращення академічних набутків, це сприяє якісному формуванню професійної компетентності і професійної підготовки іноземних студентів.

Ключові слова: іноземний студент, міжнародна мобільність, професійна підготовка, адаптація, академічна адаптація, міжкультурна комунікація, методика і методологія.

В статье рассмотрены особенности обучения иностранных студентов в учреждениях высшего образования Украины, что является актуальным вопросом на сегодняшний день из-за роста международной мобильности студентов после подписания Украиной Болонской декларации. Автором представлены проблемы, возникающие у преподавателей в работе с иностранными студентами, а именно проблемы психологической и физиологической адаптации, академической адаптации, особенности межкультурной коммуникации, методические и методологические аспекты работы преподавателей. Проанализированы предыдущие исследования этого вопроса отечественными и зарубежными учеными и определены пути решения проблем. Преподаватели должны уделять внимание помощи студентам в адаптации к пребыванию в стране, в преодолении психологических и физиологических трудностей, как во время учебного процесса, так и привлекая воспитательную работу, в преодолении академической адаптации, привлекая работу на подготовительном отделении, адаптируя учебный материал для работы с различными категориями иностранных студентов; значительную роль в этом вопросе играет совершенствование преподавания украинского языка как иностранного, уделение внимания историческим и культурологическим аспектам в преподавании этого предмета, в адаптации учебного материала к потребностям иностранных студентов; важно уделять внимание аспектам межкультурной коммуникации как процесса взаимосвязи и взаимодействия представителей различных культур, что требует значительного развития этнополитического сознания, толерантное отношение к

другой культурі, к національним обычаям, традиціям; не последним является методические и методологические особенности работы с иностранными студентами, которые требуют от преподавателя дополнительной методической, организационной работы, необходимости в свободном владении иностранными языками, непрерывном самообразовании и повышении квалификации. Все вышеуказанные аспекты способствуют облегчению периода адаптации, делают занятия более эффективными, что помогает повышению качества процесса обучения, в результате чего происходит улучшение академических достижений, это способствует качественному формированию профессиональной компетентности и профессиональной подготовки иностранных студентов.

Ключевые слова: иностранный студент, международная мобильность, профессиональная подготовка, адаптация, академическая адаптация, межкультурная коммуникация, методика и методология.

Постановка проблеми. Враховуючи процеси глобалізації сучасного світу, що неперервно зростають, міжнародна мобільність студентів інтенсифікується кожного року. В період 1999-2020 років Болонська реформа призвела до створення загальноєвропейської зони вищої освіти, коли відсоток іноземних студентів значно зріс в усіх країнах, і інтернаціоналізація вищої освіти стала розглядатися як перехідний етап, що може вплинути на освітню систему, зробивши її повністю інтернаціональною [1, с. 81]. Після підписання українською владою Болонської декларації в 2005 році в Україні почала значно збільшуватися кількість іноземних студентів з усього світу. Згідно з даними Українського державного центру міжнародної освіти при Міністерстві освіти і науки України на сьогодні в країні навчається більше 75 тисяч іноземних студентів з 154 країн світу [2]. Іноземні студенти є дуже важливими для освітньої системи України по-перше через підвищення академічного престижу та фінансових переваг для вишів і держави в цілому. По-друге, вони збагачують культуру закладу вищої освіти своїм культурним і етнічним досвідом, це допомагає українським студентам розвивати своє міжкультурне сприйняття та навички роботи з інтернаціональним суспільством. По-третє, іноземні студенти представляють економічну цінність через витрати на проживання та навчальні матеріали.

Професійна підготовка іноземних студентів в будь-якому закладі базується на науково-теоретичних основах професійної підготовки кожної конкретної спеціальності, але безумовно є складним завданням. Науково-педагогічні працівники та адміністрація закладів вищої освіти зіштовхуються з рядом проблем у роботі з іноземними студентами, що зумовлені адаптаційними

проблемами, особливостями міжкультурного спілкування, мовним питанням, методичним забезпеченням, досвідом роботи з іноземними студентами, попередньою базою знань студентів, особливостями організації навчання та багатьма іншими. Іноземні студенти також зустрічаються з певними труднощами, а саме, новим середовищем, мовним та культурним бар'єрами, стилем викладання, побутовими особливостями, що не можуть не мати впливу на навчальний процес. Всі ці особливості мають бути враховані при побудові навчального процесу з іноземними студентами, щоб зробити його максимально продуктивним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості навчання іноземних студентів у закладах вищої освіти проаналізовані у працях О. Адаменко, Н. Булгакової, С. Варави, В. Груцяк, Т. Дементьєва, О. Палки, М. Разорьонової, І. Христинко та інших. Проблемам адаптації приділяли увагу А. Андрєєва, І. Бех, В. Сорочинська, І. Шаповал, Н. Булгакова, І. Сладких, розвитку пізнавальної діяльності іноземних студентів – Л. Хаткова, особливостям спілкування з іноземними студентами - О. Тетянченко, О. Пальчикова; проблемам подолання культурних бар'єрів та конфліктів у міжкультурному спілкуванні присвячено праці А. Григорян, І. Дирди, Л. Самовара, Ж. Рагріної, В. Фурманової; питання організації навчального процесу іноземних студентів вивчали В. Тарасенко, Л. Рибаченко, Т. Дементьєва, Є. Степанов, Д. Порох, Т. Довгодько, О. Коротун, О. Резван. Більшість дослідників наголошують на важливості приділяти увагу адаптаційним проблемам, міжкультурній комунікації, методологічним аспектам при роботі з іноземними студентами [3; 4; 5]. Зарубіжні науковці, чий досвід у навчанні іноземних студентів може бути корисним для української освітньої системи, також приділяли увагу вивченню аспектів цієї проблеми: Е. Волкер, С. Сполдінг, М. Флек, М. Бергельсон, Р. Гестеланд, Е. Холл, Р. Льюїс, М. Мід.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значний попередній досвід українських і зарубіжних вчених при вивченні питання навчання іноземних студентів, проблема наразі

залишається актуальною і потребує детального розгляду, а саме у визначенні шляхів полегшення академічної адаптації, міжкультурної комунікації викладачів і студентів, організації методичної і методологічної роботи.

Мета статті полягає в аналізі проблем і особливостей навчання іноземних студентів у закладах вищої освіти України та визначення шляхів підвищення якості навчального процесу для здійснення успішної підготовки фахівців.

Виклад основного матеріалу. Професійна підготовка іноземних студентів ставить на меті професійне становлення і розвиток особистості, студент оволодіває знаннями, уміннями та навичками з конкретної спеціальності, але становлення спеціаліста не є можливим без набуття інших компетентностей, що дозволяють ефективно брати участь у різних заходах соціального та трудового життя [6, с.1]. У тлумачному словнику запропоновано кілька визначень професійної освіти: 1) сукупність знань, навичок і вмінь, оволодіння якими дає змогу працювати спеціалістом вищої і середньої кваліфікації; 2) підготовка в навчальних закладах спеціалістів для трудової діяльності в певній галузі народного господарства, науки, культури; 3) складова системи освіти [7, с.374]. Для успішного оволодіння професійною освітою для іноземних студентів мають бути створені максимально комфортні умови для навчання і загального перебування в країні. І першим ключовим аспектом в цьому питанні є адаптація іноземного студента. Адаптація – це результат взаємодії особистості і навколишнього середовища, який забезпечує оптимальне пристосування до життєдіяльності.

Труднощі адаптації іноземних студентів взаємообумовлені і являють собою психологічний бар'єр, подолання якого пов'язане з особистісними, емоційними, інтелектуальними та фізичними навантаженнями.

Мовна адаптація та подолання мовного бар'єру є одними із найскладніших проблем, подолання яких значно поліпшує якість навчального процесу та загальне перебування іноземного студента в реаліях України. Для вирішення цієї проблеми, окрім організації занять з української мови на

підготовчому відділенні, інтенсифікації вивчення мови протягом 1-4 курсів, здійснюються заходи популяризації української мови і культури на заняттях з соціально-гуманітарних дисциплін, залучення іноземних студентів до виховних заходів, позанавчальної роботи, тощо.

Рис. 1. Адаптаційні проблеми, що виникають на різних етапах перебування іноземних студентів в Україні

Вплив кліматичних умов має значний вплив на процес адаптації, велика кількість іноземних студентів приїждить в Україну з кардинально інших кліматичних зон (Індія, Марокко, Туніс, Нігерія, Єгипет, Туреччина, Ізраїль, Китай), їм доводиться звикати до низьких температур і обмеження життєвого простору в зимовий період.

Іноземні студенти відчують кулінарні труднощі через неможливість вживати звичну їжу; різниця в одязі може створювати психологічні труднощі, через те, що деякі студенти звикли до більш закритого одягу в рідних країнах, а також незручність зимового одягу за відсутності його в рідній місцевості; труднощі в організації побуту виникають через різні національні традиції життя і відпочинку, через відсутність допомоги або контролю з боку родичів. Комунікативні труднощі (з адміністрацією вишу, викладачами, в групі зі

студентами, в гуртожитку та з незнайомими в магазинах і транспорті), важкість адаптації в іноземному соціумі значно впливають на повсякденне життя і, відповідно, на навчальний процес. До цього додаються релігійні відмінності, що суттєво визначають стиль життя, поведінки, комунікації в суспільстві.

Основне навантаження, пов'язане з навчальним процесом і адаптацією іноземних студентів, покладене на заклади вищої освіти, де вони навчаються. Процес адаптації іноземних студентів до освітнього середовища вишу повинен бути організованим, цілеспрямованим, комплексним. Для подолання адаптаційних проблем іноземних студентів в українських вишах необхідно, по-перше, вдосконалювати систему навчання української мови, по-друге, викладати спеціальні країнознавчі курси, що будуть знайомити іноземних студентів зі сферою традицій, звичаїв місцевого населення, особливостей взаємодії з різними людьми під час занять, в громадських місцях, в гуртожитку; по-третє, створювати умови для індивідуальної допомоги кожному іноземному студенту при виникненні тих чи інших проблем в адаптації до навчальної, побутової, дозвільної діяльності. Успішна адаптація забезпечує як високу результативність професійної підготовки, так і формування доброзичливого ставлення до України після повернення на батьківщину.

Варто приділити увагу питанню академічної адаптації – знайомству та пристосуванню іноземних студентів до української освітньої системи, освітніх стандартів, організації навчального процесу, методики проведення занять. Академічна адаптація іноземних студентів до вивчення дисциплін включає в себе пристосування студента до незнайомої системи навчання, пристосування до характеру, змісту та умов організації навчального процесу; до засвоєння великого об'єму знань, аналізу наукового матеріалу нерідною мовою; засвоєння норм та правил професійної середовища; формуванню у студентів навичок самостійної навчальної та наукової роботи [8, с.301]. Певна частина тих, хто починає навчання в Україні, мають недостатню базову підготовку зі шкільних дисциплін. У цих умовах для вирівнювання знань іноземців, що приїхали на навчання, до необхідного та достатнього рівня відіграють заняття на

підготовчих відділеннях, які мають ефективність. Без сумніву, значну проблему для викладача являє різна базова підготовка студентів, через те, що в одній студентській групі навчаються представники різних країн і, відповідно, вимоги до отриманої ними середньої освіти були також різними. Як результат відбувається виникнення проблем в розумінні нового матеріалу, коли необхідним є синтез і аналіз знань з різних, вивчених у школі дисциплін. Успішність навчання іноземних студентів визначається готовністю до тих прийомів і методів навчання, що прийняті в конкретному закладі вищої освіти. Для більш ефективного формування предметних знань викладачам необхідно адаптувати лекції за фахом, враховуючи рівень володіння українською або англійською мовами студентами; визначити конкретні питання за темами, що спрямовані на самостійну роботу студента; вносити елементи наочності для кращого засвоєння нових понять, термінів.

Також слід зазначити ряд проблем, що виникають при викладанні іноземним студентам української мови в реаліях сучасної України. Незважаючи на попит, методика і практика викладання української мови як іноземної не набули належної бази, а технологія викладання предмету не розроблена достатньо. Основне завдання при викладанні української мови як іноземної «навчити студентів не тільки основ іноземної мови, а й з цікавістю та ентузіазмом спілкуватися іноземною мовою, як на професійні теми, так і в ситуаціях повсякденного життя. Іноземні студенти повинні розуміти мову, а також правильно будувати своє повідомлення у відповідь, яке має відповідати культурі співрозмовника» [9, с. 23]. Перша проблема, з якою мають справу викладачі української мови як іноземної – це вибір підручників, що відповідають їх потребам. При виборі підручника кожному викладачу необхідно вивчити базові знання студентів, з якими буде відбуватися робота, врахувати, яка мова є для студентів рідною, зважати на майбутню спеціальність, та спиратися на навантаження в навчальному плані, що виділене на вивчення української мови як іноземної. Значна проблема, яка виникає у викладачів української мови як іноземної – мотивувати студентів вивчати

українську мову в умовах білінгвізму, що склалися в деяких регіонах України. Іноземні студенти, які, спілкуючись за межами аудиторії, чують переважно російську мову, втрачають мотивацію вивчати українську. Так, викладачам потрібно докладати зусиль для того, щоб зацікавити студентів, відсутність мотивації негативно відбивається на якості навчального процесу. Зацікавити студентів, спонукати їх до вивчення саме української мови потрібно через культурологічні аспекти, що мають вводитися в лексико-граматичний контекст навчання мови: цікаві факти про Україну, історії про відомих українців-сучасників, рецепти української кухні, сучасні українські пісні, видатні місця країни – все те, що оточує іноземних студентів, які живуть в Україні. Зацікавивши студентів, викладачу буде набагато легше навчати мові, розвивати комунікативні навички, бо зацікавленість певними фактами спонукатиме поглибити знання мови.

В процесі формування професійної компетентності іноземних студентів міжкультурна комунікація відіграє провідну роль. Міжкультурна комунікація - це процес взаємозв'язку та взаємодії представників різних культур. Це специфічна суб'єкт-суб'єктна взаємодія, в якій відбувається обмін інформацією, досвідом, вміннями й навичками носіїв різних типів культур [10, с.273]. Міжкультурну комунікацію розглядаємо як поліфункціональне явище, яке містить норми і принципи комунікативної поведінки в середовищі іншої культури, виховання якостей емпатії, співчуття. Відносини в процесі міжкультурної комунікації вимагають високого розвитку етнополітичного усвідомлення і мислення, почуттів, потреб, толерантне ставлення до іншої культури, до національних звичаїв, традицій. При цьому важливим є знання історії та культури народів, вміння вести міжкультурний діалог, толерантність по відношенню до представників інших націй, вміння коректно вести дискусію, відстоювати і пропагувати свої переконання. Проблема міжкультурної комунікації не узагальнена лише до мовної проблеми. Знання мови носія іншої культури необхідне, але для адекватного порозуміння учасників комунікативного процесу не є достатнім. Для іноземних студентів подолання

культурного бар'єру є набагато складнішим, ніж подолання мовного, тому викладачі вишів мають необхідність організувати процес навчання таким чином, щоб студенти-представники інших культур оволоділи на належному рівні навичками міжкультурної комунікації. Культура нації формується за такими ознаками, як мислення, національний характер, невербальні засоби спілкування, сприйняття навколишнього світу, ціннісні орієнтації, норми поведінки, соціальні відносини. Іноземним студентам необхідно допомагати долучатися до національних цінностей, розуміти світогляд людей, вивчати традиції. На це мають бути направлені культурно-виховні заходи, до яких долучаються іноземні студенти, це екскурсії до музеїв, відвідування театрів, вивчення фольклору, тижні української мови, культури, участь у заходах до українських державних і народних свят, участь у студентському самоврядуванні. Розвиток міжкультурної комунікації іноземних студентів, вивчення особливостей інших культур, їх закономірностей, функціонування та розвитку допомагає інтегруватися в суспільство, зіставляючи культури, розуміти сучасний спосіб життя в країні, що в свою чергу поліпшує академічні набутки студентів, трансформує ставлення до світу і інших людей, кардинально змінює відношення до життєвих ситуацій.

Також варто зазначити ряд методичних і методологічних проблем, що мають місце в роботі з іноземними студентами. Проблема відмінності освітніх програм, навчальних планів вітчизняних і зарубіжних вишів є особливо актуальною для студентів, що навчаються в рамках академічних обмінів або спеціальних програм і проводять в українських освітніх закладах від декількох тижнів до декількох семестрів, тобто не весь цикл навчання. Робоча програма дисципліни передбачає наявність знань, отриманих раніше при вивченні інших навчальних предметів. Різниця форм і методів побудови самого навчального процесу іноді знижує успішність іноземних студентів.

Рівень базової підготовки іноземних студентів може значно різнитися, тому при плануванні навчального процесу викладачам треба виділяти аудиторний час на необхідні додаткові пояснення і обов'язково практикувати

проведення індивідуальних або групових консультацій. Навчальний матеріал на початковому етапі має характеризуватися відносною відкритістю, здатністю до його розширення на наступних етапах навчання [11, с. 196]. У деяких випадках можливе використання модульного навчання, за допомогою якого студент може самостійно працювати за запропонованою йому індивідуальною навчальною програмою, що включає в себе цільовий план занять і необхідну інформацію.

Відсутність спеціальних навчально-методичних матеріалів іноземними мовами і вимушене читання неадаптованих текстів українською мовою ускладнює іноземцям навчальний процес. Для вирішення проблеми пропонується видання методичних посібників, довідників, навчальних словників термінів за фахом. Крім вищезазначеного, в навчально-методичний комплекс дисципліни повинні входити курс лекцій, завдання для виконання в аудиторії і самостійної роботи, а також перелік питань до іспиту, створені спеціально для іноземних студентів.

Багатьом іноземним студентам доводиться працювати паралельно з навчанням, тож проблеми отримання роботи та самореалізації, пов'язані зі знанням української мови, також слід враховувати. Їх рішення значно залежить від політичної та економічної кон'юнктури, в той час як знання англійської мови в поєднанні з професійними навичками є універсальним інструментом отримання роботи в більшості країн світу.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, враховуючи вищевикладені проблеми, з якими зустрічаються іноземні студенти під час отримання вищої освіти в Україні, можна констатувати необхідність створення ряду умов для оптимізації процесу навчання та адаптації іноземних студентів до навчального процесу. За допомогою вивчення української мови, культури, історії, традицій, чітко організованої виховної роботи, додаткової організаційної роботи викладачів можливо створити умови, що дозволяють підвищити рівень навчання за спеціальністю, розширити світогляд, розвивати позитивне ставлення до країни навчання і підвищити мотивацію до подальшого

навчання. Це дозволить полегшити період адаптації, опанувати необхідні знання, вміння і навички, зробити заняття більш ефективними і цікавими, що в свою чергу сприятиме якісному формуванню професійної компетентності і професійної підготовки іноземних студентів.

Список використаної літератури:

1. Mykhovych Iryna. International mobility as a means of ensuring inclusive global higher educational space. *Advanced Education*. Issue 12. 2019. P. 80-86.

2. Іноземні студенти в Україні. Український державний центр міжнародної освіти. (Дата звернення 01 квітня 2020). URL: <http://studyinukraine.gov.ua/zhittya-v-ukraini/inozemni-studenti-v-ukraini/>

3. Дирда І.А. Проблема міжкультурної комунікації в освіті. Педагогічний процес: теорія і практика. 2014. Вип. 1. С. 34–39.

4. Пальчикова О.О. Реалізація крос-культурного підходу до навчання української мови іноземних студентів. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.02 – теорія та методика навчання (українська мова). Київський університет імені Бориса Грінченка, Київ, 2016.

5. Рагріна Ж.М. Підготовка майбутніх іноземних спеціалістів-медиків до професійного спілкування: дис. на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук. Запоріжжя, 2017. 298 с.

6. Recommendation of the European Parliament and of the Council of 18 December 2006 on key competences for lifelong learning. *Official Journal of the European Union*. L 394/10. 2006. 9 p.

7. Професійна освіта: тлумачний словник [уклад. І.М. Забіяка та ін.; за ред. І.М. Забіяка]. К.: Арій, 2007. 510 с.

8. Шмоніна Т.А., Свистунов О.Ю. Академічна адаптація іноземних студентів до вивчення природничих дисциплін у ВНЗ України. Наукові записки. Випуск 9. Серія: Проблеми методики фізико-математичної і

технологічної освіти. Частина 2. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2016. 312с.

9. Зозуля І., Присяжна О., Солодар Л. Основні сучасні методи викладання української мови як іноземної. Теорія і практика викладання української мови як іноземної. Львівський національний університет ім. Івана Франка. 2014. №9. С. 22–27.

10. Подольська Є.А., Лихвар В.Д., Погорілий Д.Є. Кредитно-модульний курс культурології: навч. посіб. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 368 с.

11. Каленик О.О., Цареградська Т.Л., Тарасова Т.В. Методичні аспекти оптимізації процесу навчання студентів-іноземців на підготовчих відділеннях ВНЗ України. Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки. №1 (13). 2017. С. 194-198.

References

1. Mykhovych, Iryna. (2019). International mobility as a means of ensuring inclusive global higher educational space. *Advanced Education*. Issue 12. pp. 80-86.

2. *Inozemni studenty v Ukraini* [Foreign students in Ukraine]. URL: <http://studyinukraine.gov.ua/uk/zhittya-v-ukraini/inozemni-studenti-v-ukraini/>. (Accessed 01 April 2020). (In Ukrainian).

3. Dyrda, I.A. (2014). *Problema mizhkulturnoi komunikatsii v osviti* [The problem of intercultural communication in education]. *Pedagogichni protses: teoriia i praktyka* [The pedagogical process: theory and practice]. Issue 1, p. 34-39. (In Ukrainian).

4. Palchikova, O.O. (2016). *Realizatsiia kros-kulturnoho pidkhodu do navchannia ukrainskoi movy inozemnykh studentiv. Dysertatsiia na zdobuttia naukovooho stupenia kandydata pedahohichnykh nauk zi spetsialnosti teoriia ta metodyka navchannia (ukrainska mova)* [Implementation of a cross-cultural approach to teaching Ukrainian to foreign students. Cand. pedagogical sci. diss]. Borys Hrinchenko Kyiv University. Kyiv, 255 p. (In Ukrainian).

5. Ragrina, Zh.M. (2017). *Pidhotovka maibutnikh inozemnykh spetsialistiv-medykiv do profesiinoho spilkuvannia: dys. na zdobuttia naukovooho stupenia*

kandydata pedahohichnykh nauk [Preparation of future foreign medical specialists for professional communication. Cand. pedagogical sci. diss]. Zaporizhzhia, 298 p. (In Ukrainian).

6. Recommendation of the European Parliament and of the Council of 18 December 2006 on key competences for lifelong learning (2006). Official Journal of the European Union. L 394/10. 9 p.

7. Zabiiaaka, I.M. at al. In Zabiiaaka, I.M. (Ed.). (2007). *Profesiina osvita: tlumachnyi slovnyk* [Professional education: glossary]. Kyiv, Arii Publ., 510 p. (In Ukrainian).

8. Shmonina, T.A. & Svystunov, O.Yu. (2016). *Akademichna adaptatsiia inozemnykh studentiv do vyvchennia pryrodnychychk dystsyplin u VNZ Ukrainy* [Academic adaptation of foreign students to the study of natural sciences in Ukrainian universities]. *Naukovi zapysky. Vypusk 9. Serii: Problemy metodyky fizyko-matematychnoi i tekhnolohichnoi osvity. Chastyna 2.* [Scientific notes. Issue 9. Series: Problems of Methods of Physical-Mathematical and Technological Education. Part 2]. Kirovograd Volodymyr Vinnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University, 312 p. (In Ukrainian).

9. Zozulia, I., Prysiashna, O. & Solodar, L. (2014). *Osnovni suchasni metody vykladannia ukrainskoi movy yak inozemnoi* [The main modern methods of teaching Ukrainian as a foreign language]. *Teoriia i praktyka vykladannia ukrainskoi movy yak inozemnoi* [Theory and practice of teaching the Ukrainian as a foreign language]. Ivan Franko National University of Lviv, no. 9, p. 22–27. (In Ukrainian).

10. Podolska, Ye.A., Lykhvar, V.D. & Pogorilyi, D.Ye. (2006). *Kredytno-modulnyi kurs kulturolohii* [Credit-module course in cultural studies]. Kyiv, Tsentr navchalnoi literatury Publ., 368 p. (In Ukrainian).

11. Kalenyk, O.O., Tsaregradska, T.L., Tarasova, T.V. (2017). *Metodychni aspekty optymizatsii protsesu navchannia studentiv-inozemtsiv na pidhotovchykh viddilenniakh VNZ Ukrainy* [Methodical aspects of studying process optimization of foreign students at preparatory departments in universities of Ukraine]. *Visnyk Universytetu imeni Alfreda Nobelia. Serii «Pedahohika i psykholohiia».*

Pedahohichni nauky [Bulletin of the Alfred Nobel University. Series "Pedagogy and Psychology". Pedagogical Sciences]. no. 1 (13). pp. 194-198.

SPECIAL ASPECTS OF TEACHING FOREIGN STUDENTS IN HIGHER EDUCATION ESTABLISHMENTS OF UKRAINE

Lukatska Yana Serhiivna, PhD student of Department of Innovative Technologies in Pedagogy, Psychology and Social Work of Alfred Nobel University; teacher of Philological department of Dnipro State University of Agriculture and Economics.

ianalukatskaya@gmail.com

ORCID 0000-0002-0593-2806

Key words: foreign student, international mobility, professional training, adaptation, academic adaptation, intercultural communication, methods and methodology.

The article is devoted to the special aspects of teaching of foreign students in higher education establishments of Ukraine which is a crucial issue today because of the increase in international mobility after Ukraine signed the Bologna Declaration in 2005. The author presents a number of problems that teachers encounter while working with foreign students as well as foreign students are challenged finding themselves in the conditions of another country. Educators of higher education establishments face with aspects of working with foreign students which are caused by adaptation problems, features of intercultural communication, language issues, methodological support, work experience with foreign students, previous knowledge base of students, features of educational process and many others. Foreign students also face some difficulties such as new environment, language and cultural barrier, the teaching style, the household features which all have a significant impact on the educational process. All of these features should be taken into account when creating the educational process with foreign students to make it as productive as possible. Previous studies of this issue of native and foreign scientists have been analysed and the ways of solving problems have been determined. Teachers should pay attention to assisting students in adapting to the country of their residence, in overcoming psychological and physiological difficulties, it should be done both during the educational process and by engaging in tutorial work. It is necessary to pay attention to the issue of academic adaptation as acquaintance and adaptation of foreign students to the Ukrainian educational system, educational standards, organization of the educational process and teaching methods. Improving the teaching of Ukrainian as a foreign language, paying attention to the historical and cultural aspects in teaching this subject, adapting teaching material to the needs of foreign students play a significant role in the issue of academic adaptation. It is important to pay attention to aspects of intercultural communication as a process of interconnection and interaction of representatives of different cultures which requires significant development of ethno-political awareness, tolerant attitude to another culture, to national customs, traditions; foreign students need to be helped to integrate with national values, to understand people's outlook, to study traditions through cultural and educational activities. Last but not least the methods and methodological peculiarities of working with foreign students should be noted; they require the teacher additional methodological, organizational work, the need for fluency in foreign languages, continuous self-education and advanced training, readiness to use modular training, individual and group consultations. All above mentioned aspects facilitate the adaptation period, make the classes more effective; therefore, it helps to improve the quality of the educational process which resulting in improvement of academic achievements and contributing to the qualitative formation of professional competence and professional training of foreign students.